

Прегледни рад

Биљана С. ЈЕРЕМИЋ*

Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору

Живорад М. МИЛЕНОВИЋ**

Универзитет у Приштини – Косовска Митровица,

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ДРУШТВЕНИ КОНТЕКСТ НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У ФУНКЦИЈИ НЕГОВАЊА ТРАДИЦИОНАЛНОГ НАРОДНОГ СТВАРАЛАШТВА СРБА***

Апстракт: Друштвена интеракција постала је део свакодневице у глобализованом свету, у којем су народна традиција и култура одговор на растуће економске, технолошке, демографске и др. императиве савременог друштва. Успостављањем дијалошког диверзитета културно богатство једног народа остаје очувано, где је извор идентитета народа у сопственим коренима али у интеракцији са другим народима. Традиционалне народне игре са певањем јесу један од најсликовитијих начина на који су у нашој култури представљана духовна, културна и историјска прошлост нашег народа, те из тог угла посматрано, имају значајну улогу у образовању нових генерација, као и у очувању традиције нашег народа. Кроз пример традиционалне народне игре са певањем приказан је облик наставног часа где се ученици упознају са елементима традиционалног народног стваралаштва (друштвеним садржајима) и то песмом, игром, ношњом и народним инструментом.

Кључне речи: национални идентитет, културно наслеђе, методика, настава, народна игра, народна песма.

* ванредни професор, biljana.jeremic@pef.uns.ac.rs

** ванредни професор, zivorad.milenovic@pr.ac.rs

*** Рад је резултат истраживања у оквиру 4 научно-истраживачка пројекта: 1) Друштвени феномени и савремена школа: иновације у настави у функцији ефикасног усвајања садржаја о друштву, евиденциони број 121, који од 2019. финансијски подржава и реализује Педагошки факултет у Сомбору, Универзитета у Новом Саду; 2) Културно наслеђе Косова и Метохије, евиденциони број 187026, који од 2010. финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије; и 2 научна пројекта која од 2019. Финансијски подржава Министарство просвете и културе Републике Српске: Израда софтвера за процјењивање даровитости код ученика, евиденциони број 19/6-020/961-26/18 и Подршка за предвиђање успјешности студирања, евиденциони број 19/6-020/961-27/18.

Друштвени садржаји идентификују се као садржаји којима се појединачно оспособљава за разумевање и практично деловање у друштву. У школском контексту, друштвени садржаји су примарно утемељени програмима предмета *Свеј око нас* и *Природа и друштво*. Постоји сагласност да се ради о знањима о друштвеном и индивидуалном животу и њиховој променљивости кроз време и простор, знању о грађанском друштву, људским слободама, правима и демократији посматраној као укључивање појединца у друштвени живот заједнице које у институционалном смислу започиње поласком у школу. Оно што недостаје је проблематизација њиховог успешног презентовања у настави. Зато је процес учења и поучавања потребно мотивисати подстицањем дечије радозналости и интересовања за упознавање света у коме живе и његовим друштвеним обележјима која су се временом мењала (Трбојевић, 2019). Музика је важна за опстанак људског хуманитета. Она може изразити друштвене ставове и когнитивне процесе, али има ефекта и корисна је, само онда када је чују припремљени и пријемчиви људи који имају, или могу имати, заједничка културна и индивидуална искуства с њеним ствараоцима.

Ученици се у Србији упознају са друштвеним феноменима у оквиру предмета *Природа и друштво* (нижи разреди), али и кроз књижевне текстове, музичке садржаје и програм грађанског васпитања. Друштвени садржаји су садржаји наставе којима ученици упознају карактеристике друштва у коме живе и његову прошлост, развој друштва и његове везе са другим друштвима и заједницама, изражавају бригу о себи и другима, уважавају различитости, уче да поштују правила, прописе и споразуме, подстичу културу комуникације и развијају друштвено прихватљиве начине решавања сукоба (Трбојевић et al, 2019). Уочљиво је да је овакво учење „... углавном било друштвено условљено и карактеристично за традиционалну наставу, која је била друштво условљена, а циљеви учења ученика унапред одређени и уско повезани с таквом наставом“ (Миленовић, 2019: 269). Полазећи од наведених критичких анализа, циљ теоријског проучавања у овом раду је да се кроз теоријски приступ сагледавања значаја наставе музичке културе, друштвеног контекста музике и традиционалног народног стваралаштва прикаже друштвену функцију наставе предмета *Музичка култура* на примеру традиционалне игре са певањем.

Музика има значајну улогу пре свега у друштвено културном животу. Значајну улогу има и у очувању културног наслеђа (Михајловић, 2014) и свих елемената експлицитне и имплицитне културе (Михајловић Лајић и Јовановић, 2018). Најсавршенији облик музичког стваралаштва је уметничка музика (Павловић, 2013) и духовна музика (Џицковић Сарајлић и Павловић, 2018). Музика има значајну улогу и у културном стваралаштву сваког народа. Проблем проучавања ове теоријске студије је друштвени контекст наставе музичке културе у функцији неговања традиционалног народног стваралаштва Срба.

ДИДАКТИЧКЕ ОСНОВЕ И ДРУШТВЕНА УЛОГА НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Концепција реформе образовања у Србији као и у другим земљама у транзицији, суочила се са изазовом како креирати функционалан, флексибилан и квалитетан систем образовања у друштву које се брзо мења. Ученик постаје део комуникацијског система у коме су норме вредновања и стицања знања померене без стварања трајних навика и потреба за бављењем музиком. Реформа система образовања урађена је од стране експертских тимова који обликују прописани курикулум. Курикулум је шири појам од појма наставног плана и програма и обухвата: циљеве и садржаје учења, услове учења и поучавања, као и критеријуме вредновања исхода учења (Трбојевић и Шпановић, 2013). Сврха, циљеви и задаци образовања и васпитања данас, дати су у наставном плану који је донело министарство просвете (*Сл. гласник РС*, бр. 10/17). Неки од циљева и задатака програма образовања важни за предмет *Музичка култура* јесу развијање свести о државној и националној припадности; неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина; омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања.

Наставни садржаји треба да омогуће развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности. Значајан допринос имају и музички софтвери који се користе у реализацији наставе музичке културе (Milenovic et al, 2020). Ипак, највећи допринос у традиционалној настави музичке културе „...и даље имају имају уџбеници који због своје дидактичко-методичке организованости и структурираности нотног и текстуалног садржаја...” (Илић, 2018: 146), који су у корелацији с осталим наставним предметима и доприносе усвајању основних друштвених појмова, развијању и неговању културног наслеђа и развоју осећаја националног идентитета (Миленовић и Минић, 2019; Миленовић и Симић, 2017; Миленовић, 2014).

Из овако дефинисаног програма образовања, проистекли су и циљеви и задаци за предмет *Музичка култура*, а они су: развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности, оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања и развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа. Из циљева програма образовања проистичу следећи задаци: неговање способности извођења музике, стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавања за разумевање музичких порука, упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа; развијање критичког мишљења и упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности (*Сл. гласник РС*, бр. 10/17). Уочљиво је да су циљеви и задаци

наставе Музичке културе у складу с васпитним и образовним захтевима плана и програма и новим тенденцијама у образовању и васпитању младих. Реализација наставних садржаја има васпитни и образовни циљ. Образовни обухвата развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности, учвршћивање интонације. Васпитни циљ обухвата развијање осећања, припадности колективу, развијање естетских осећања, упознавање нових речи, односа у природи и међу људима. Наставнику и учитељу дата је могућност да сам одабере и прилагоди садржаје које ће ученици усвојити у току школске године.

За повољан развој како личности тако и музичких афинитета, потребно је поћи од „...сложене динамичке интеракције друштвене средине, генетских фактора и властите активности индивидуе, где се међу факторима друштвене средине посебно указује на одговорну функцију породице” (Станојловић, 1996: 18). Да би се јединка формирала као друштвено одговорна са одређеним ставом према културном и националном идентитету потребно је да наставни садржаји из предмета *Музичка култура* – посебно они који се односе на нашу прошлост, њене јунаке, традицију, народно стваралаштво, обичаје и остало, апострофирају сазнања из друштвених наука и реализују тако да се у свакој обради сегмента народне традиције истакне њен значај, улогу, време настанка, друштвене околности и др. Оваквим приступом систематски утичемо на свеprisутност традиционалних вредности у животу деце. То значајно доприноси не само да деца боље схвате и разумеју народно стваралаштво народа коме припадају, него се на тај начин боље упознају са са целокупном културном традицијом свога народа.

ДРУШТВЕНИ КОНТЕКСТ МУЗИКЕ

Током одрастања појединац је изложен различитим, између осталог и друштвеним утицајима који га дефинишу као појединца, што представља социјализацију (Миленовић, 2013). Постоје одређене друштвене норме којих се морамо придржавати у породици, школи, са вршњацима у окружењу. Друштвена интеракција постала је део свакодневице у глобализованом свету, у којем су народна традиција и култура одговор на растуће економске, технолошке, демографске и др. императиве савременог друштва. Успостављањем дијалошког диверзитета, културно богатство једног народа остаје очувано, где је извор идентитета народа у сопственим коренима али у интеракцији са другим народима. Јер разумети своју традицију и културу значи уклопити се у свет различитости. Традиционална народна музика има вишеструки значај у човековом животу. Рано излагање деце музичким искуствима које укључују народно стваралаштво омогућава достизање вишег нивоа свести о друштвеном идентитету појединца. Један од циљева наставе предмета *Музичка култура* је неговање народне традиције и стваралаштва

и личног идентитета. Музичка култура кроз музику гради мноштво вештина: развој пажње, концентрације, просторно-временске вештине које креирају солидну основу за њихов пренос у друге области, при чему уживање у музици подстиче ентузијазам, фасцинантност и позитиван доживљај света који нас окружује (Пантовић, 2018: 157).

Извођење музике не одвија се у вакуму, него у неком друштвеном контексту. Да бисмо сазнали шта је заправо музика и колико је човек музикалац, морамо се запитати ко слуша, ко изводи и ко пева у датом друштву, као и зашто. То је социолошко питање и стога се ситуације у различитим друштвима могу упоређивати без референци на саму форму музике. У том смислу не мора да буде значајних разлика између црначке музике, кантри и вестерн (country and western) музике, рок и поп музике, опере, симфонијске музике или грегоријанског појања (Blacking, 1983: 32). Шта одбија једног човека, другог може да одушеви, не због неког апсолутног квалитета у самој музици, него због онога што му та музика значи као члану одређеног друштва или социјалне групе. Док је друштвена заједница посебно заинтересована за стицање основне образовности појединца и опредељена ка школи која се, осим на променљивим друштвеним знањима, темељи на разумевању сложених друштвених односа и развоју делатних социјалних вештина, отворено је питање у којој мери данашње школе одговарају на ове потребе. С једне стране, садржаји на основу којих се развијају друштвени појмови (као што су: породица, школа, завичај, прошлост, значајни датуми, занимања људи, развој друштва), укључени су у програме предмета разредне наставе, те су на тај начин значајније присутни већ на раном школском узрасту (Trbojević et. al, 2015). Функција наставе музике, једним делом и то наставним садржајима, може бити одлучујући чиниоц који унапређује или спутава избор културних концепата и усвајања друштвених садржаја.

Вредност музике у друштву и њени разнолики ефекти на људе, могу бити веома значајни чиниоци у стварању културног идентитета. Људи могу показивати мање интересовања за саму музику него за друштвене активности са којима је повезана. С друге стране, постоји могућност и тоталног неразвијања музичких преференција уколико не постоји извесна ванмузичка мотивација. Одређени програми музичког образовања су овај конфликт знатно ублажили, али комбинација друштвених, физичких и музичких активности и даље није свеобухватна у друштву (Blacking, 1983: 57). Стил живота условљава у извесној мери музички стил и карактер музичких дела, који у њему учествују. Ако у одређеном глобалном друштву преовладава нека *менијална сцруктура*, сматра Ivo Supričić (1964), она се одражава и у стилу живота. Не само да је стил музичке продукције условљен стилем живота, већ је и стил музичке рецепције у великој мери дефинисан преовлађујућим системом вредности у једном друштву, односно у једној друштвеној групи.

ДРУШТВЕНИ САДРЖАЈИ У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Од првог до четвртог разреда основне школе, друштвени појмови највећим делом се уводе кроз програме *Свеј око нас* и *Природа и друштво*, концентрисани у теме и целине, а њихови садржаји ученицима пружају базична знања о природи, друштву и култури. Ана Пешикан (2003: 58), одговарајући на питање шта би деца требала да уче из основа наука о друштву, је издвојила да се ради о садржајима кроз које ће они упознавати себе и друге око себе, друштво свог времена (разне друштвене групе и институције и начине њиховог функционисања), а затим и прошлост кроз бројне временске пресеке уназад. То су сазнања о друштвеним обележјима човековог живота, о томе како су се та обележја временом мењала и квалитативно развијала, при чему се упознају друштва од прошлости до садашњости, различите културе и њихова разнородна наслеђа: упознавање себе и других, начини међусобног споразумевања и прихватљивог понашања, упознавање одлика друштва свог времена, друштвених група и њихових правила, институција и начина њиховог деловања, као и упознавање прошлости крећући од личне и породичне историје. Ради се о знањима која треба да открију комплексност човека и његове друштвености и да размишљањем, закључивањем и демонстрирањем друштвено прихватљивих начина деловања са њима, допринесу формирању вештина, усвајању ставова и вредности неопходних за активно учествовање у животу заједнице. У наставном процесу, ова сазнања је потребно експлицирати уз одговарајућу конкретну емпиријску потпору: повезивањем са животним искуствима детета, с претходним знањима из разних предмета, „... подвођењем новог градива под виши појам, навођењем специфичних обележја, указивањем на исту природу различитих појмова и указивањем на могућу употребу новог знања“ (Плут, 2003: 121). Значајније промене којима би се утицало на процесе формирања и развоја друштвених појмова очекују се од наставе у којој би се ученици заинтересовали за градиво и проблематику учења друштвених садржаја. Наставни предмет *Свеј око нас/ Природа и друштво*, пружа најоптималнију повезаност с дечјим народним играма с певањем кроз следеће садржаје: породични празници, наша породица некада, наша прошлост, наше наслеђе, одевање кроз време, старе и нове игре, култура живљења, прошлост моје земље, знаменити људи мога краја и други.

Настава природе и друштва у млађим разредима основне школе је увек у корелацији са осталим наставним предметима. Зато је сам процес поучавања у настави природе и друштва, потребно организовати тако да буде испуњен позитивним осећањима, као што су узбуђење и интересовање, радост приликом откривања нових сазнања, ангажовање ученика у разним активностима, уживање у раду (Hus & Aberšek, 2007). Уколико појединац описује музичко искуство техничким језиком музике, он заправо описује

емоционална искуства која је навикао да повезује с одређеним звучним обрасцима. Уколико друга особа опише своје искуство унутар исте музичке традиције, можда ће описати сличан, ако не идентичан емоционални доживљај. Сходно томе, музика може – под одређеним условима – да призове стање свести стечено у процесу друштвеног искуства. Било да је ефективни посредник одговарајућа друштвена ситуација, или одговарајућа музичка ситуација, посредник ће бити ефективан само због повезаности појединца с његовим културним искуством (Blacking, 1983: 79).

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ПРЕДМЕТА МУЗИЧКА КУЛТУРА

Садржаји наставног предмета *Музичка култура* састављени су као систематски и теоријски опис оних знања која се усвајају и уче. Настава предмета *Музичка култура* даје релевантна знања што је и циљ образовног процеса, јер кроз стандарде образовања за овај предмет ученик овладава трајним знањима у којима је мотивисан и може их користити не само у другим предметима него и у свакодневном животу. Циљ учења предмета музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа. Да би ученик овладао сазнајним и естетским аспектом музичког искуства, неопходно је да наставни план покрива четири међусобно повезане области без којих није могуће квалитетно повезивање с музиком. Области су артикулисане кроз одреднице које прецизно дефинишу захтеве градива узимајући у обзир најниже, средње и највише видове ученичких постигнућа (основни, средњи и напредни ниво) (Тупањац и сар, 2009). У остварењу овако дефинисаног циља предмета *Музичка култура*, поред осталих, важну улогу имају садржаји предмета који се односе на традиционално народно стваралаштво.

На основу овако постављених стандарда, за крај основног образовања учитељ може планирати наставни процес у који ће бити према нивоима постигнућа укључени и облици народног стваралаштва. Из тих разлога дајемо преглед нивоа постигнућа али само у сегментима који се тичу народног стваралаштва. У области *Знање и разумевање* ученик уме да: МК. 1.1.2. опише основне карактеристике народног стваралаштва, затим ученик уме да анализира повезаност: МК. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота и ученик: МК. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора. У области *Слушање музике* ученик уме, на основу слушања музичких примера, да именује: МК. 1.2.4. српски музички фолклор, затим ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са МК. 3.2.3.

контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора. У области *Музичко извођење* ученик уме да: МК. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције; МК. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Наставни програм садржи следеће препоручене композиције дате према наставним областима, а које се односе на народно стваралаштво:

Први разред: слушање: *Ерско коло, Васино коло, Која цура виноград, Чаробна фрула – Бора Дујић, У Будиму граду – Стиван Сив. Мокрањац*. Препоручене композиције за певање су: *На крај села жуџа кућа, Ми идемо преко њоља, Игра коло, Ја њосејох лан, Јеж, Сиџина је киша њадала, Божић, Божић благи дан, Песма у колу – словачка народна њесма, Берем, берем њрожђе, Васино коло, Медвед бере јаџоде, Коларићу њанићу, Плива њаџка преко Саве, Дуње ранке, Ресаво, водо ладна, Ми идемо преко њоља, Сол ми дај. Свирање на дечјим инструментима: *Ен њен њини, Боц, боц њилицама, На крај села жуџа кућа, Плива њаџка преко Саве, Пишем, њишем њеџнаесџ.**

Други разред: слушање: *Кад се Ђира оженио, Чардаш, Ој Мораво, Банатишко коло, Дивна, Дивна, Моравац коло.*

Препоручене композиције за певање су народне песме и традиционалне дечје игре (уз певање): *Дуње ранке, Дечја њоскакуша, Шейња, Зелени се јаџоде, Коларићу Панићу, Леџа Анка, Виџњиџиџа род родила, С' оне сџиране Дунава, Медвед бере јаџоде, Седи Ђира на врх сламе, Ој, Јело, Јелиџе, Кад смо били беде, Божићна њесма, Ој, Бадњаче, Бадњаче, Помози нам Виџњи Боже, Дошла ми бака, Ресаво водо 'ладна, Ми идемо преко њоља, Фалила ми се, Сол ми дај, Лазара мајка учила. Свирање на дечјим инструментима: *С оне сџиране Дунава, Народна њесма из Шумаџије: Шейња (Пођи Миле у наш крај), Срџска народна њесма из Хрваџске: Ој, Јело, Јелиџе, Народна њесма: Седи Ђира на врх сламе.**

Препоруке за остваривање програма у *џрећем разреду* су: певање: *Дошел Мара - црноџорска народна њесма, Фалила ми се џрошена мома, С оне сџиране Дунава - из Срџије, Савила се бела лоза винова – народа из Срџије, Садила сам босиљак, Божићна њесма - народна (Бијело Поље), Ој, јаворе, јаворе, Ја њосадих лан, Лазара мајка карала.*

Свирање на Орфовим инструментима: *Иду, иду мрави. Ерско коло, Под оном - црноџорска народна њесма.*

Слушање музике: *Народне њесме и кола: Расџи, расџи мој зелени боре, Домаџиџе од куће, Нишки вез - народно коло, Изџубљено сџадо.*

Препоручене композиције за певање у *чеџврџом разреду* су: *Поранила девојџиџа, Сџусџила се џусџа мајла, Леџо џи је рано ураниџи, Додола, Једна сџара мајка, Два се њеџла њобџише, Јесџе ли видели моџа сина Јанка, Високо се вију ладудови, Боса Мара, Домаџиџе од куће, Подуна, мори џодуна.*

Свирање на Орфовим инструментима само једног кола: *Игра коло у њедесџи и два.*

Слушање музике: народне песме и кола: *Крсјоноше боја моле, Три ђевојке друговале, Радмилино коло, Народно коло и чочек, Фрулашки разговор и Дим се вије на врх Чагора.*

Композиције које се односе на народно стваралаштво у препорученом програму јесу песме за певање, слушање и свирање. Оно што примећујемо јесте да се њихов број из разреда у разред повећава. Да ли ће и на који начин учитељ реализовати неке од ових садржаја, зависи и од учбеника који користи у настави. У наставку рада дајемо примере народног стваралаштва који кроз своје музичке (мелодија, ритма) и поетске компоненте, највише доприносе упознавању традиционалног народног стваралаштва Срба.

ТРАДИЦИОНАЛНО НАРОДНО СТВАРАЛАШТВО СРБА

Познато је да музика постоји од када се зна за људски род, те тако постоје писани и визуелни извори који сведоче о музичком изражавању још од времена палеолита, древног Египта, античке Грчке, све до данас. Развој српске музике везује се првобитно за јужнословенске народе, а нарочити развој доживљава за време владавине Немањића у средњем веку. Првобитни центри развоја музике у Србији били су манастири, потом дворови Стевана Првовенчаног, цара Душана и Стефана Лазаревића (Ђурковић Пантелић, 1998: 22). Оно што је врло карактеристично за развој музике у Србији је дуг временски период у коме је дошло до застоја у развијању и неговању, како музике, тако и културе и образовања уопште. Тај период трајао је од XIV до XVIII века, када је територија данашње Србије била под турском владавином. Након ослобађања од Турака, велики допринос у даљем развијању музике дају познати композитори српске националне школе као што су Корнелије Станковић, Јосиф Маринковић, Стеван Стојановић Мокрањац, Милоје Милојевић, Петар Коњовић и Стеван Христић (Исто).

Традиционална игра, народна игра, традиционална народна игра и плесови, народни плесови, колске песме, народна или орска игра, обредне и забавне игре, коло игра, друштвене игре, сеоске игре, изворни фолклор, аутентична изворна народна игра, фолклорне игре, играње фолклора неки су од постојећих термина заступљених у оквиру научних студија и истраживања, историјских извора и стручне литературе у текстовима домаћих и страних аутора сагледавају се различито (Рогановић, 2016). Традиционалним народним стваралаштвом, али с различитим приступом, бавили су се многи аутори на нашим просторима (Стојадиновић, 2017; Делетић, 2013; Судзиловски и сар., 2012; Ђалић, 2011; Никшић, 2009; Васиљевић, 2003; Плавша, 1989). Увидом у доступну литературу, констатујемо да се речи фолкор, традиција, народно стваралаштво, народна музика, користе у различитим контекстима. Како наводи Рашић (2016), а с њим се слажемо и ми, појам *традиционална музика*, тешко се може

дефинисати на јединствен начин, будући да се кроз различите дисциплине различито и тумачи. С једне стране, етномузиколози ту музику одређују као *survival* из прошлости, до данас очуван искључиво усменом предајом, те га виде изолованим од процеса акултурације (Големовић, 2005: 23-57). С друге стране, антрополози ту музику данас све више одређују термином *еџно*. Оваква музика експлицитно указује на везу између одређене етничке групе и њене музике, док се такве музике постављају у различите категорије, зависно од тога којој култури припадају (Ристивојевић, 2009: 118), а „...самим тим што испред себе има одредницу *еџно*, музика постаје више од музике, она постаје симбол културе, идентитета и управо стога не би требало потценити моћ коју има“ (Ристивојевић, 2009: 129; према Рашић, 2016). Марјановић (2019) под традицијом подразумева доживљену и преносиву тековину прошлости коју издвајају садашње и прихватају следеће генерације кроз препознатљиве комплементарне целине као део свог идентитета и као део наслеђене баштине у оквиру породице, средине у којој одрастају, у окружењу образовних институција, у ширем друштвеном окружењу. Дакле, традиција у том контексту подразумева преношење с колена на колена *јреживелих*, већином прилагођених и модификованих, важних садржаја из прошлости, с препознатљивим структурама.

Етноантрополошки приступ проучавању народног стваралаштва полази од тога да је оно експресиван и комуникативан чин, који се увек одвија у одређеном друштвено-културном и историјском контексту и који није ограничен на тзв. традицијске заједнице, рурални контекст, деветнаести век и претходеће му векове. Оно што га као *народно* одређује јесте његова друштвено-културна неетаблираност (настајање *одозго*) и намера функционисања по основи различитој од тзв. ауторске уметности (Жикић, 1996). Народна стваралаштва подразумева умеће које се изражавало у различитим сферама живота, како за потребе свакодневице тако и у празничној култури, док није прешло у облике перформанса и вештина, допунског привређивања, а често и спектакла: од културе становања, привређивања, израде текстилија, одевања, исхране, до обредне праксе у празничној култури, предања, веровања у митска бића, свирања на традиционалним народним инструментима, музике, игре или дечје игре. То су подручја која се одражавају у целовитом погледу на етос народа. Реч је о култури коју су неговали сви припадници одређене заједнице и преносили је онако како су сматрали да треба да је пренесе. Најближи назив народном стваралаштву заправо је фолклор као свеобухватан појам. У том смислу, народно стваралаштво акумулира различита подручја деловања која се с мање или више успеха преносе на нове генерације. У савременом добу, материјални, видљиви производи народног стваралаштва, пласирају се на различитим фолклорним манифестацијама у виду пласирања *сџарих занатиља*, *еџно кућа*, *еџно ресџорана*, али и у оквиру радионица с децом поводом различитих тема везаних за прошлост (Марјановић, 2019).

Оно што чини један народ у смислу културног идентитета је народна традиција. У контексту домаће српске науке, рад научника ишао је у корак с романтичарским тежњама да се сачувају најстарији облици и да се забележе сеоски облици певања, како би се што више таквог материјала сакупило ради приказа *народног духа*, а сама музика поимана је као *народна* или *традиционална*. Проучавање музике сводило се на детаљне описе и успостављања идеалтипских дескрипција којима су се попуњавали подаци о одређеном крају и етничкој групи, при чему је традиционална музика посматрана као дати, затворени и непроменљиви феномен који се преноси генерацијским путем (Рашић, 2016: 136). Оно што је интересантно, је да су се само неки облици народног стваралаштва задржали у свом основном облику, попут песме која се преносила, док су се неки елементи модификовали и трансформисли према потребама времена у којем се живело (ручно рађени материјали намењени одевању и кућном текстилу замењени су куповним, занатска обућа замењена је фабричком, обрада земље, начин становања доживео је промене услед технолошког развоја, итд.) (Марјановић, 2019: 11).

ТРАДИЦИОНАЛНЕ НАРОДНЕ ИГРЕ СА ПЕВАЊЕМ

Обичаји су навике које постоје у начину живота једне етничке заједнице или једног народа. Заједно с песмом и игром, којима су богато прожети, представљају део његове духовне и културне баштине, његовог националног идентитета. Код примитивних људских заједница обичаји су имали велику моћ. Њима је био регулисан целокупан живот, па се по обичајима дете примало када долази на свет, по њима се, подизало и васпитавало. Традиционалне народне игре с певањем јесу један од најсликовитијих начина на који су у нашој култури представљана духовна, културна и историјска прошлост нашег народа, те из тог угла посматрано, имају значајну улогу у образовању нових генерација, као и у очувању традиције нашег народа. Како традиција подразумева низ аспеката изражавања кроз језик, писменост, народна предања, религију, уметност, може се на основу тога пратити и сам континуитет културе једног друштва (Ђорђевић, 2012: 173). Из ставова овог аутора, могуће је закључити колико је процес очувања традиције важан за културу и опстанак једног народа, те која је улога традиционалне народне игре с певањем, не само у настави музичке културе, већ и у другим начинима образовања деце и младих. Као део фолклора – народне уметности, народне игре с певањем преношене су, као и друге фолклорне уметности, с колена на колена и сликовито преставаља духовну и културну прошлост српског народа (Јовановић, 2016: 88). Изграђивањем блиског односа ка фолклору као виду народне културе и традиције једног народа, ученици на систематичан и примерен начин бивају доведени до закључка о значају традиционалних

народних игара коју је потребно очувати од заборава и пренети на генерације које долазе. Овакав приступ народне игре с певањем пренешен у оквиру предмета *Музичка култура*, води ка даљим промишљањем ученика која се односе на обичаје, светковине и различите изразе у оквиру богате културне традиције наше земље, што су основи и важни елементи одговарајућег образовања младих нараштаја (Јовановић, 2016: 88).

Примарни циљ примене народне игре с певањем, пренешене у оквиру предмета *Музичка култура*, односи се на очување традиције и позитивног става ученика према овом домену културе нашег народа. Кроз стварање народне игре с певањем, наш народ је описивао све важније како историјске догађаје тако и оне свакодневне. С данашње тачке гледишта посматрано, јасно је да су народне игре с певањем наше земље имале и имају интегративну друштвену функцију, с обзиром на то да утичу на неговање колективног идентитета на различитим нивоима заједнице, представљају симбол националног јединства и преносе традицију с генерације на генерацију.

Садржаји предмета *Музичка култура* који се односе на народно стваралаштво су: народне бројалице, изреке, тапшалице, цупкалице, разбрајалице, народне лирске песме, народне игре, народне игре уз певање и народни музички инструменти. Ученицима је као средство изражавања најближа песма и зато народна песма заузима најважније место у упознавању народног стваралаштва. Традиционалне народне игре с певањем које се играју и певају на најадекватнији начин с више аспеката деци приближавају народно стваралаштво. Народна песма се одликује једноставном мелодијом која је најчешће малог опсега, ведрог је и веселог карактера и с понављањем мелодије кроз строфе. Због своје једноставности и ненаметнуте естетске лепоте одржала се до данас преносећи се кроз генерације. Оно што народним песмама даје епитет значајног наставног средства су њихови текстови. Текст народне песме је изузетно значајан, како са аспекта упознавања прошлости, обичаја, живота оног времена, веровања, изрека тако и са аспекта изражавања осећања и забаве. Големовић с правом истиче „...да се текст у песми јавља као веома значајан елемент, посматрано како са аспекта свога садржаја, тако и са аспекта конструктивне улоге коју има у песми“ (1998: 8).

ПРАКТИЧНИ ПРИМЕР ДРУШТВЕНЕ ФУНКЦИЈЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ НАРОДНЕ ИГРЕ СА ПЕВАЊЕМ

Ученицима је као средство изражавања најближа песма и зато народна песма треба да заузима најважније место у упознавању традиционалног народног стваралаштва. Сматрамо да традиционалне народне игре са певањем које се играју и певају на најадекватнији начин са више аспеката деци приближавају

народно стваралаштво. Традиционална народна песма одликује се једноставном мелодијом која је малог опсега најчешће је ведрога и веселог карактера и са понављањем мелодије кроз строфе. Из тих разлога, своје једноставности и ненаметнуте естетске лепоте, одржала се до данас преносећи се кроз генерације. Оно што народним песмама даје епитет значајног наставног средства јесу и њихови текстови. Пример који представљамо неће бити дат као пример артикулације наставног часа, него ће сви важнији сегменти бити објашњени кроз формалну, потеску и мелодијско – ритмичку структуру са сегментима о народној ношњи, инструментима и покретом. Пример који смо одабрали је традиционална народна игра са певањем¹ *Ја њосејох лан* (Слика 1).

Умерено Из Србије

Слика 1: Нотни пример песме: *Ја њосејох лан*

Анализа литерарног текста

Врста стиха који је присутан у овом примеру јесте десетерац, симетричне структуре 5+5, затим у рефрену осмерац 4+4 и шестерац 4+2. Третамањ текста је доследно силабичан. Мелопоемска структура форме одликује се једноставношћу, грађена је од једног мелостиха са додатим полумелостихом, који код садржаја певаних стихова има рефренску улогу.

Ја потоших лан,
 Баш на Ивандан,
 Карала ме, карала ме,
 Иванова мајка!
 Ја почух лан,
 Баш на Ивандан,
 Карала ме, карала ме,
 Иванова мајка!

Литерарни текст песме дајемо у целисти јер је важан како би се разумео смисао песме и гласи овако (без текста рефрена): *Ја ишчух лан, баш на Ивандан. Ја њојојох лан, баш на Ивандан. Ја извадих лан, баш на Иван дан.*

1 На основу изнетих ставова у предходним поглављима сматрамо да је ово најадекватнији назив, којем се још може и додати да је у питању дечја традиционална народна игра са певањем. Према усменом казивању проф МА Гордане Рогановић она спада у драмско – мимичке, имитативне облике.

Ја исцредох лан, баш на Ивандан. Ја изайках лан, баш на Ивандан. Ја искројих лан, баш на Ивандан. Ја саших лан, баш на Ивандан. Ја обукох лан, баш на Ивандан. Ја исцејях лан, баш на Ивандан. Ја закрийих лан, баш на Ивандан.

Текст народне песме је изузетно значајан, како са аспекта упознавања прошлости, обичаја, живота оног времена, веровања, изрека тако и са аспекта изражавања осећања и забаве. Српске народне песме представљају својеврстан, сложен културни и уметнички феномен у коме се изразито одржава веза и узајамост између музике, реалног живота и друштвених заједница у којима музика постоји (Петровић, 1989). Домен друштвеног садржаја везан за начин живота (наставни предмет *Природа и друштво*), учитељ објашњава кроз дијалог са ученицима, где уједно сазнаје која су њихова предзнања о начину живота, како некада тако и сада, и подсећа ученике како је настајала и преносила се народна песма и игра нпр.: Ратарска производња била је а и данас је један од послова који су обезбеђивали егзистенцију породице. Преко народних обреда сељак - земљорадник је кроз песму и игру говорио о значају посла којим се бавио. Смисао текста народне песме, у себи може садржати поруку и жељу за: добрим родом, за плодношћу стоке, здрављем укућана, опис посла и сл. У датом примеру смисао текста односи се на биљку лан која се раније узгајала на територији Војводине, од ње се, како текст песме каже, израђивало платно и шила одеће. Текст песме говори и о процесу производње од садње до финалног производа – одећа. О лану као биљци учитељ ће у мотивационом делу часа (могући начин је игра откривања поља са традиционалним народним инструментима – фрула, бубањ, хармоника и кратком причом о сваком инструменту, доћи до тражене речи). Учитељ још може дати и информацију (уколико ученици и сами не знају понешто о лану) да је лан једногодишња и двогодишња зељаста биљка. Достиже висину од 30 до 80 cm. Користи се у исхрани, постоји ланено уље, ланено семе. Од њега се праве разне врсте конца, грубог платна, квалитетног папира, чак и изолационих материјала (наставни предмет *Свет око нас*). У тексту песме спомиње се и Иван дан, верски празник који се празнује 7. јула и на тај дан плету се венци од Ивањског² цвећа (до ових података учитељ долази у дијалогу са ученицима, јер ученици познају овај празник знају за Ивањско цвеће и венце које плету баке и мајке). Затим учитељ показује фотографије семена лана, и ланену тканину. Читање текста песме и разговор о непознатим речима (наставни предмет Српски језик). Овде учитељ мора да се врати на причу о речима које су се раније користиле а у употреби су и данас, рецимо: авлија, пендер, астал. Реч која је стара а непозната у овом тексту јесте *карала ѿа* и значи *јрдила ѿа*. Интересанто је питати ученике шта мисле зашто га је Иванова мајка грдила. Могуће тумачење

2 У неким музички примерима песме *Ја йосејях лан* наилазимо на реч Ивањ дан, што је вероватно утицај преношења песме (новије традиције) у којем је дошло до измене речи у Иван.

јесте да се на верске празнике не ради. Изговор текста у ритму јесте фаза часа која доприноси тачној дикцији којом се истиче психолошка компонента текста, подстиче мелодијска, ритмичка и поетска вредности песме, која се ради са динамиком и у датом темпу песме.

Анализа мелодије и ритма

Мелодија песме је написана у *C dur*³, у такту четири четвртине. Амбигуус мелодије је чиста квинта, између тонова *c1* и *g1*. Музичку целину чини шест тактова, који се заснивају на две асиметричне фразе – од два и од четири такта, што представља изузетак у односу на већину других примера где су целине углавном осмотактовне, са симетричном унутрашњом структуром. Мелодија се креће углавном поступно, секундним помацама, док се као специфични интервал јавља скок чисте кварте. Хармонски план је заснован на тоничној, субдоминантној и доминантној функцији тоналитета. Пример завршава доминантном функцијом, другим ступњем лествице, што је једна од карактеристика народних песама. Ученици уче песму према методичком поступку обраде песме по слуху (Јеремић и Станковић, 2019: 45). Када је у питању ритмичка компонента у питању је двоакцентска структура (4/4 мери), чија основа су два мелодијска акцента – два наглашена и два ненаглашена.

Народна ношња

Додатним информацијама, о народној ношњи одређених области Србије деца ће добити нова сазнања о традицији и култури Србије, те ће њихово разумевање традиције бити још темељније. У српској етнологији постоји подела на четири основна типа народне ношње, а то су: динарски, панонски, централнобалкански и шопски тип ношње. Пошто су информације о народној ношњи лако доступне на интернету, као и фотографије саме ношње, сваки наставник може да их добије, и да овим информацијама још обогати знање својих ученика о традицији и култури земље у којој живе. Пре извођења одабране игре пожељно је са ученицима разговарати о нашој народној игри, информисати се да ли у разреду неко већ игра у школској фолклорној секцији, разговарати о народној ношњи, показати је (са слика) и неке њене карактеристичне делове детаљније објаснити: кошуљу, сукњу, појас, обућу и сл.

Анализа покрета

Играчки образац овог примера састоји се од два дела. У прва два такта, који чине једну целину, играчи се крећу наизменично бочно, два корака у десну страну, па два корака у леву страну, у ритму јединице бројања. Други део играчког обрасца доноси потпуно нови елемент, те се тога може посматрати

3 Као дур у смислу у којем га данас музичка теорија тумачи.

као засебна целина. Наиме, тај други део заснива се на четири такта са две двотактне фразе. У овом другом делу игре, играчи се у првом такту крећу по један корак бочно, десно, па лево, у ритму јединице бројања. Потом, у другом такту, изводи се окрет од 360 степени, за десним раменом. То се понавља и у другој фрази, само што после окрета, играчима остаје слободна лева нога, те се све ово исто понавља само у леву страну. Ученици демонстрирају тачно оно што строфа говори. Покретима руку и тела дочаравају текст. Према речима Љубинка Милановића, једна од основних карактеристика плесних активности јесте да се „у њима повезују разне форме кретања са музичком пратњом“ (1992: 81), и то је управо један од разлога зашто се народне игре обрађују и на часовима Музичке културе и на часовима Физичког васпитања. Спој кинетике, односно покрета и музике, јесте управо оно што народне игре и плес, чини врло корисним за развој моторике и координације покрета код ученика.

Народни инструменти

Под појмом народни музички инструмент подразумевају се сви они музички инструменти са којима се народ служи у својој традиционалној пракси (Девић, 1997: 2). Често се дешава да један музички инструмент постаје атрибут једне социјалне средине. Тиме он постаје предмет који се може посматрати кроз призму самога инструмента и његових својстава, али и кроз призму услова и обичаја у којима се употребљава (Гојковић, 1994: 33). Већина инструмената имала је магијску функцију и била је саставни део верских обреда, лова, чувања стада или плашења птица. На предходом часу ученици су од куће донели инструменте, дечје ритмичке израђене од природних материјала (задатак је био као некада што се свирало). Приликом извођења литерарног текста песме у ритму ученици су изводили ритмичку структуру песме на инструментима звечке (шупља тиква са семенкама, штапићи од дрвета, добош од дрвета – парче дрвета цепаница) и то наглашен и ненаглашен део такта, подељени у групе. Оваквим приступом приликом извођења игара с певањем које су једна од најзначајнијих народних умотворина намењених деци, а које саме по себи укључују песму и плес дошло се до дететовог синкретичког израза. Овакв синкретички приступ музици подстиче ослобађање креативне енергије и омогућава природан целовити развој дјетета (Ваћлија Сушић, и Фишер, 2016).

ЗАКЉУЧАК

Увођење ученика у музичку културу, упознавање елемената музичког језика, развијање музичке креативности и усвајање мерила за критичко и естетско процењивање музике, предуслов је за изградњу квалитетног и здравог друштва, као и музички способних ученика (Набуш Рончевић, 2014).

Култура је једна од најсложенијих појава с којом се човек сусреће у своме животу, при чему га она у највећој могућој мери одваја од свих других врста и бића, с обзиром на то да од свих живих бића, једино човек има културу и једино он има способност да је ствара, преноси и прима (Здравковић и Јовановић, 2015: 329). С обзиром на овакав став аутора и недвосмислену повезаност између културе, традиције и народног стваралаштва, јасно је да је значај народних игара с певањем у настави музичке културе на млађем школском узрасту важан и незамењив. Настава која укључује народно стваралаштво доприноси развоју естетског укуса код ученика и неговању правог односа према провереним вредностима традиционалне културе и уметности који се постиже бољим познавањем народног музичког стваралаштва.

Народно музичко стваралаштво у садржајима предмета *Музичка култура* у млађим разредима основне школе није засебна и заокружена целина рада, већ је увек у деловима или мањим целинама, укључивана у програмске садржаје редовне музичке наставе и ваннаставних активности. У савременом друштву позната је изрека: *Без прошлости, нема будућности*, која јасно говори да култура једног народа не може опстати без континуитета. Сходно томе, неговање одговарајућег односа према народном музичком стваралаштву захтева посебно место и тражи одговарајући значај у образовању и васпитању младих људи (Stojadinovic 2017). Упознати властити традицију у породици или школи кроз изградњу музичког укуса ученика, значи упознати властити идентитет и припадност друштву. Само на овај начин дете реално може кроз традицију живети у савременом свету с развијеним критичким односом према музици коју бира да конзумира и медијима које гледа. Чињеница је да је тема о којој говоримо значајна с више аспеката, остаје нам само да промишљамо о начинима њене имплементације у наставни процес.

ЛИТЕРАТУРА

- Bačlija Sušić i Fišer 2016: Blaženka Bačlija Sušić i Nikolina Fišer, Obogaćivanje glazbenog doživljaja i izražaja djece rane i predškolske dobi tradicijskim stvaralaštvom. *Nova prisutnost*, 14(1), 107-124.
- Blacking 1983: John Blacking, *How musical is man?* Seattle and London: University of Washington Press.
- Васиљевић 2003: Миодраг Васиљевић, *Народне мелодије с Косова и Метохије*. Београд: Београдска књига и Књажевац: Нота.
- Вучковски Миневска и Стојадиновић 2017: Јелена Вучковски Миневска и Александар Стојадиновић, Народна музичко стваралаштво у наставним активностима, *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, 8(1), 343-348.
- Големовић 1998: Димитрије Големовић, *Народна музика Југославије*. Књажевац: Нота.
- Големовић 2005: Димитрије Големовић, *Етномузиколошки ољеди*. Београд: Библиотека XX век.

- Гојковић 1994: Андријана Гојковић, *Музички инструменти – митови и лејенде, симболика и функција*. Београд: Цицера.
- Девих 1997: Драгослав Девих, *Етномузикологија*. Универзитет уметности у Београду.
- Делетић 2013: Здравко Делетић, Традиција као историјски извор. У: В. Милисављевић (ур). *Наука и традиција*, број 2/1 (17-30). Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет на Палама.
- Ђорђевић 2012: Радомир Ђорђевић, Традиција као фактор континуитета у социологији културе. *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 21(42/1), 173-180.
- Ђурковић Пантелић 1998: Милена Ђурковић Пантелић, *Методика музичког васпитања деце предшколског узраста*. Висока школа за образовање васпитача у Шапцу.
- Жикић 1996: Бојан Жикић, Природа и функција народног стваралаштва: етноантрополошки аспект. *Гласник Етнографског института САНУ*, 45(1), 123-129.
- Здравковић и Јовановић 2015: Весна Здравковић и Миодраг Јовановић, Интеграција музичке и ликовне уметности у разредној настави. *Методичка пракса*, 13(4), 345-354.
- Јовановић 2016: Александар Јовановић, Визуелно-емотивни елементи фолклорне игре у структури ученичког писаног састава – припремање ученика шестог разреда основне школе за описивање одгледног концерта фолклорног ансамбла. *Синтеза – часопис за педагошке науке, књижевност и културу*, 5(10), 87-96.
- Јеремић и Станковић 2019: Биљана Јеремић и Емилија Станковић, *Методика наставе музичке културе за предшколски и млађи школски узраст*. Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору и Нови Сад: Сајнос.
- Илић 2018: Петар Илић, Естетска вредност уџбеника *Школа за клавир* Данице Крстић: мишљења клавирских полазника средњих музичких школа. *Зборник радова Училијског факултета Призрен – Лейосавић*, 14(12), 143-153.
- Марјановић 2019: Весна Марјановић, Традиционално народно стваралаштво и деца предшколског и школског узраста, *Зборник ВШССОВ*, 14(1), 7-49.
- Миленовић 2019: Живорад Миленовић, Расправе и полемике – научна монографија: Трбојевић, А. (2019). *Друштвени садржаји у настави природе и друштва: методички аспекти*. Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору. *Зборник радова Училијског факултета Призрен – Лейосавић*, 15(13), 263-272.
- Миленовић 2014: Живорад Миленовић, Национални имиџ и редефинисање националног идентитета Срба на Косову и Метохије у периоду глобализације. *Баштина*, 24(36), 437-451.
- Миленовић 2013: Живорад Миленовић, *Наставник у инклузивној настави*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Миленовић и Минић 2019: Живорад Миленовић и Весна Минић, Друштвени садржаји у настави природе и друштва и развој идентитетске припадности српском народу на Косову и Метохији и Републици Србији. *Баштина*, 29(49), 401-418.
- Миленовић и Симић 2017: Живорад Миленовић и Мирјана Симић, Културно наслеђе о Косову и Метохији у уџбеницима природе и друштва у млађим разредима основне школе. *Норма*, 27(2), 197-208.
- Михајловић Лајић и Јовановић 2018: Данка Михајловић Лајић и Јелена Јовановић, Снимци традиционалне музике из архива Музиколошког института САНУ као извори за историјат фолклорне културе Косова и Метохије. *Баштина*, 28(45), 447-467.
- Михајловић 2014: Верица Михајловић, Лепосавић – вокална традиција као сведок етничког порекла становништва. *Баштина*, 24(37), 221-234.

- Никшић 2009: Нака Никшић, Неговање народне традиције у настави музичке културе за млађе разреде основне школе. *Иновације у настави – часопис за савремену наставу*, 22(3), 107–112.
- Павловић 2013: Биљана Павловић, Традиционална народна музика Косова и Метохије у уметничкој музици. *Башњина*, 23(34), 419-430.
- Петровић 1989: Радмила Петровић, *Српска народна музика - Песма као израз народној музичкој. ой. ций.. 1, 17*. Музиколошки институт САНУ у Београду.
- Пешикан 2003: Ана Пешикан, *Настава и развој друшћивених њојмова код деце*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Плавша 1989: Душан Плавша, *Музичко-педагошке дилеме и џеме*. Универзитет у Новом Саду, Академија уметности.
- Плут 2003: Дијана Плут, *Уџбеник као културно-ѡојторни сисѡем*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Рашић 2016: Милош Рашић, Антропологија музике: парадигме и перспективе. *Зборник радова академије уметности*, 4(1), 133-145.
- Рогановић 2016: Гордана Рогановић, Учење и примена традиционалних народних игара. *Зборник ВШССОВ*, 11(2), 67-84.
- Ристивојевић 2009: Марија Ристивојевић, Улога музике у конструкцији етничког идентитета. *Етнологиоанѡројолошке свеске*, 13(2), 117-130.
- Судзиловски и сар. 2012: Данијела Судзиловски, Маја Ђалић и Марија Ивановић, Музика и народна традиција у наставним предметима у млађим разредима основне школе. *Зборник радова Учиѡелској факулѡетета, Ужице*, 15(14), 255-266.
- Сурѡић 1964: Ivo Surđiћ, *Elementi sociologije muzike*. Zagreb: JAZU.
- Станојловић 1996: Борислав Станојловић, *Породица и васиѡињање деце*. Београд: Научна књига.
- Stojadinovic 2017: Aleksandar Stojadinovic, The significance of children's folk dances accompanied by singing in the process of music tradition conservation and fostering, *Facta Universitatis, Series: Teaching, learning and Teacher Education*, 1(1), 59-64.
- Трбојевић 2019: Александра Трбојевић, Садржаји друштвених наука у уџбенику *Природе и друшћива* из угла ученика. *Зборник радова Филозофској факулѡетета у Пришћини*, 49(1), 253-275.
- Trbojevic et al. 2015: Aleksandra Trbojevic, Biljana Jeremic & Zivorad Milenovic, Multimedia Approach to the Development of Social Concepts in Class Teaching – a View from the Perspective of Students Perception. *Теме*, 39(3), 867-885.
- Trbojevic et al. 2019: Aleksandra Trbojevic, Svetlana Spanovic & Vlasta Hus, How Students View the Role of the Textbook Nature and Society in the Adoption of Social Contents. *Зборник Инсѡиѡиѡиѡа за педагошка исѡраживања*, 51(1), 128-161.
- Трбојевић и Шпановић 2013: Александра Трбојевић и Светлана Шпановић, Интегрисана настава природе и друшћва у функцији формирања друштвених појмова. *Иновације у настави – часопис за савремену наставу*, 26(2), 30-44.
- Тупањац и сар. 2009: Ана Тупањац, Бланка Богунѡвић, Нада Ивановић, Јелена Ђурѡвић, Зорица Тубин и Драгана Нешић, *Образовни сѡандарди за крај обавезној образовања за наставањни ѡредмеј Музичка култура*. Министарство просвете и спорта Републике Србије.
- Ђалић 2011: Маја Ђалић, Народна традиција у наставним садржајима млађих разреда основне школе. *Зборник радова Учиѡелској факулѡетета, Ужице*, 14(13), 245-256.
- Habuš Rončević 2014: Snježana Habuš Rončević, Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 9(1), 179-187.

Hus & Abersek 2007: Vlasta Hus & Boris Abersek, Early Science Teaching in the New Primary School in Slovenia. *Journal of Baltic Science Education*, 6(1), 58–65.

Цицковић Сарајлић и Павловић 2018: Драгана Цицковић Сарајлић и Биљана Павловић, Историјски развој духовне музике и њен васпитни значај у настави музичке културе. *Башићина*, 28(45), 427-446.

***Министарство просвете, науке и технолошког развоја (2017). *Службени гласник РС - Просветни гласник, број 10/17*. Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања.

***Службени гласник - Просветни гласник РС, 12. 8. 2004. (57-63).

Biljana S. JEREMIĆ

Živorad M. MILENOVIĆ

THE SOCIAL CONTEXT OF TEACHING MUSIC CULTURE
IN THE FUNCTION OF *NURSING TRADITIONAL FOLK CREATIVITY*

SUMMARY

The concept of education reform in Serbia as well as in other countries in transition has faced the challenge of creating a functional, flexible and quality education system in a rapidly changing society. Some of the goals and tasks of the education program important for the subject of Music Culture are to develop awareness of state and national affiliation; nurturing Serbian tradition and culture, as well as the tradition and culture of national minorities; enabling involvement in European and international integration processes. In order for an individual to be formed as socially responsible with a certain attitude towards cultural and national identity, it is necessary to teach the contents of the subject Music Culture – especially those related to our past, its heroes, tradition, folk art, customs, etc. they emphasize knowledge from the social sciences and realize it in such a way that in each processing of the segment of folk tradition its significance, role, time of origin, social circumstances, etc. are emphasized. With this approach, we systematically influence the ubiquity of traditional values in children's lives. Early exposure of children to musical experiences that include folk art enables the achievement of a higher level of awareness of the social identity of the individual. One of the goals of teaching the subject Music Culture is to nurture folk traditions and creativity and personal identity.

Social contents that are closely connected with the acquisition of knowledge from the tradition of the people are in the subject World around us and Nature and society. "The main purpose of studying the integrated subject World Around Us / Nature and Society is that by acquiring knowledge, skills and abilities, students develop their cognitive, physical, social and creative abilities, and at the same time learn and build attitudes, adopt values of the environment and the wider community. They grow up. By discovering the world, children's cognitive abilities are developed, basic concepts are formed and the foundations for a system of concepts in the field of nature, society and culture are gradually built. The value of music in society and its diverse effects on people can be very important factors in creating a cultural identity.

Getting to know the folk creation at a younger school age through traditional folk games with singing, leads us directly to preserving the traditions of our people. From today's point of view, it is clear that folk dances with the singing of our country had and still have an integrative social function, since they influence the nurturing of collective identity at different levels of the community, is a symbol of national unity and transmits tradition from generation to generation. The paper presents an example of the social function of traditional folk dance through poetic, melodic-rhythmic analysis of a song, then folk costume, folk dance and folk instruments, based on the presented views.

Key words: national identity, cultural heritage, method teaching, folk dance, folk song